

ТОВ ВИДАВНИЦТВО «РАНОК»

ЗАТВЕРДЖЕНО

Видавництво «Ранок»

«11» березня 2026 р.

Віктор Володимирович **КРУГЛОВ**

ПРОГРАМА

підвищення кваліфікації педагогічних працівників
закладів загальної середньої освіти

«ПРАКТИЧНИЙ КЕЙС ДЛЯ ВЧИТЕЛІВ ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ»

Харків – 2026

Розробники:

Кнорр Надія Валеріївна, кандидат педагогічних наук, доцент, заступник директора Херсонського наукового ліцею Херсонської обласної ради.

Кнорр Юлія Володимирівна, учитель фінансової грамотності вищої кваліфікаційної категорії Херсонського наукового ліцею Херсонської обласної ради, учитель-методист, сертифікований тренер НУШ (соціальна та здоров'язбережувальна освітня галузь).

Напрямок: сучасні підходи до навчання в Новій українській школі на рівні базової середньої освіти (ГХЗВ).

Розроблено на основі типової програми: Типова програма підвищення кваліфікації вчителів закладів загальної середньої освіти, які впроваджують новий Державний стандарт базової середньої освіти (Наказ МОН України від 12.10.2022 № 904).

https://rada.info/upload/users_files/44950214/201728af13d92460d8ed85c99c33c4c2.pdf

Термін дії програми: з 2026 року до 2031 року.

Рецензент(и):

Філончук Зоя Володимирівна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики викладання навчальних дисциплін Комунального вищого навчального закладу «Херсонська академія неперервної освіти» Херсонської обласної ради.

Хаврусь Ірина Миколаївна, учителька географії вищої кваліфікаційної категорії, учитель-методист Херсонського навчально-виховного комплексу № 48, сертифікований тренер НУШ (природнича освітня галузь), керівник секції МАН Херсонської обласної ради «Науки про Землю».

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність програми

Сучасний розвиток освіти відбувається в умовах стрімкої цифровізації суспільства, динамічного оновлення фінансових інструментів і технологій, а також розширення можливостей їх застосування в освітній і професійній діяльності педагогів. За таких обставин особливої ваги набуває підготовка вчителів фінансової грамотності до організації навчального процесу відповідно до принципів Нової української школи, що ґрунтується на компетентнісному, діяльнісному та особистісно-орієнтованому підходах.

Програма курсу пропонує інструментарій для роботи з учнями середньої та старшої школи в умовах змішаного навчання, фокус зроблено на прикладних вправах із формування фінансової грамотності, сталого мислення, лідерських якостей та резильєнтності.

Програму підвищення кваліфікації вчителів підприємництва і фінансової грамотності закладів загальної середньої освіти розроблено відповідно до Закону України «Про освіту», Державного стандарту базової середньої освіти, Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» та професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти».

Цільова група: педагогічні працівники, учителі закладів загальної середньої освіти, які викладатимуть навчальний предмет «Підприємництво і фінансова грамотність»

Обсяг: 15 годин (0,5 кредиту ЄКТС).

Особливості реалізації програми

Програма має виражений практико-орієнтований підхід, понад 50 % навчального часу відведено на активну діяльність: виконання прикладних вправ, апробацію авторських прийомів на тренінгових сесіях. Навчання зосереджене на відпрацюванні конкретних алгоритмів проведення командних ігор та симуляцій, застосуванні авторських методик моделювання ситуацій вибору, що надає педагогам готовий до впровадження інструментарій із формування фінансової грамотності та резильєнтності підлітків. Такий формат забезпечує трансформацію теоретичних знань у стійкі навички, надає вчителю можливість опанувати реальні механізми використання цифрових і дидактичних ресурсів.

Форма підвищення кваліфікації: інституційна (дистанційна).

Мета підвищення кваліфікації: навчити вчителів використовувати інтерактивні методики формування в учнів навичок бюджетування, лідерства та відповідального споживання.

Завдання підвищення кваліфікації:

- опанувати сучасні стратегії проблемного та проєктного навчання в контексті соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі;
- навчитися моделювати реальні життєві ситуації (кейс-методи) для формування в учнів економічного мислення;
- відпрацювати техніки розвитку резильєнтності та емоційного інтелекту підлітків як основи для прийняття зважених рішень у кризові часи;
- удосконалити навички планування освітнього процесу на засадах діяльнісного підходу для формування фінансово грамотної особистості;
- опанувати алгоритми поєднання цифрових інструментів і практико-орієнтованих завдань в умовах дистанційного та змішаного навчання.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться

(відповідно до Професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти», наказ МОН України від 29.08.2024 року № 1225):

- предметно-методична (А2),
- організаційна (Г2),
- здатність до навчання впродовж життя (Д1).

Очікувані результати підвищення кваліфікації:

Знання й розуміння:

- сутнісних характеристик сучасних підходів до навчання в Новій українській школі в контексті підприємництва і фінансової грамотності;
- спільних і відмінних рис проблемного, проєктного навчання та кейс-методу;
- сутності та принципів діяльнісного і практико-орієнтованого підходів у навчанні, інструментів їх реалізації в освітньому процесі;
- ознак поверхневого і глибинного навчання в процесі формування фінансової грамотності;
- стратегій розвитку критичного мислення, підприємливості та когнітивної гнучкості на основі аналізу реальних життєвих і фінансових ситуацій (кейсів).

Уміння:

- організовувати педагогічну діяльність на засадах сучасних підходів до навчання в НУШ з урахуванням практико-орієнтованості;
- реалізовувати принципи діяльнісного підходу, застосовувати діяльнісні методи, кейс-метод і практико-орієнтовані завдання в освітньому процесі;
- впроваджувати сучасні підходи до організації освітнього процесу з підприємництва і фінансової грамотності в умовах очного, дистанційного і змішаного навчання;
- аналізувати, добирати та застосовувати компетентнісно орієнтовані завдання і кейси фінансового змісту;

Диспозиції (цінності, ставлення):

- готовність застосовувати сучасні підходи до навчання в Новій українській школі, зокрема кейс-метод і практико-орієнтоване навчання;
- усвідомлення необхідності професійної мобільності, підприємливості й гнучкості;
- здатність планувати освітній процес на засадах Концепції Нової української школи з орієнтацією на формування фінансово грамотної та підприємливої особистості.

Система та критерії оцінювання результатів підвищення кваліфікації

Оцінювання результатів навчання слухачів здійснюється суб'єктом підвищення кваліфікації та базується на компетентнісному підході.

Система оцінювання спрямована на визначення рівня засвоєння навчального матеріалу, сформованості професійних умінь і досягнення очікуваних результатів підвищення кваліфікації за програмою.

Рейтинг слухача

Рейтинг слухача (РС) визначається як узагальнений показник результатів навчання та формується з урахуванням:

- підтвердженого ознайомлення з усіма навчальними юнітами програми (відеоматеріалами та навчальними матеріалами);
- результатів підсумкового тестування.

Формула визначення рейтингу слухача

$$PC = OY + PT,$$

де:

OY — факт опрацювання всіх навчальних юнітів програми;

PT — результат підсумкового тестування, виражений у відсотках правильних відповідей.

Практичні завдання в межах програми мають формувальний характер, спрямовані на закріплення навчального матеріалу та не підлягають окремому бальному оцінюванню.

Умови успішного завершення програми

Слухач вважається таким, що успішно завершив програму підвищення кваліфікації, за умови:

- опрацювання всіх навчальних юнітів курсу;
- отримання за результатами підсумкового тестування не менше 70 % правильних відповідей.

Результат оцінювання

Результати оцінювання використовуються для підтвердження факту успішного проходження підвищення кваліфікації за програмою та є підставою для видачі відповідного документа встановленого зразка.

Документ про підвищення кваліфікації: за результатами успішного виконання програми (подолання встановленого прохідного порогу) слухачеві видається сертифікат про підвищення кваліфікації обсягом 15 год / 0,5 кредиту ЄКТС (відповідно до вимог Постанови Кабінету Міністрів України від 21.08.2019 року № 800 «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» (зі змінами). Реєстр виданих сертифікатів

оприлюднюється на офіційному вебсайті суб'єкта підвищення кваліфікації — Видавництва «Ранок».

Вартість навчання встановлюється залежно від обраного формату супроводу:

500 грн — самостійне опанування матеріалу модулів в індивідуальному темпі, тьюторський супровід за запитом, можливість зворотного зв'язку та індивідуально-групових консультацій.

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Програмою передбачено проведення інтерактивних лекцій, практичних занять та контрольовану самостійну роботу слухачів.

Особливістю практичної роботи є застосування авторських прийомів і кейс-методів, спрямованих на відпрацювання алгоритмів формування фінансової грамотності, резильєнтності, лідерського потенціалу, відповідального споживання та свідомої екологічної поведінки підлітків.

Самостійна робота передбачає індивідуальне опрацювання додаткових методичних джерел, підготовку до практичних занять та розробку власних фрагментів занять на основі запропонованих авторських кейсів.

Підсумкові заходи включають фінальне тестування, яке дозволяє перевірити рівень засвоєння компетентностей, визначених програмою.

Програма складається з 2 модулів, зміст яких розкрито в 4 взаємо-пов'язаних темах. На етапі завершення навчання за програмою слухачі складають підсумковий тест із 20 питань. Максимальна кількість балів, яку можуть отримати учасники, — 100. Прохідний бал — 70. Учасники, які успішно пройшли навчання та склали підсумковий тест, отримують сертифікат.

Кількість годин, що відводиться на засвоєння змісту програми, складає 15 год, із них 5 год — лекційні заняття, 8 год — практична робота, 1 год — самостійна робота, 1 год — підсумкова робота.

Навчально-тематичний план

Назва навчальних тем	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Усього
МОДУЛЬ 1. Когнітивні стратегії та критичне мислення у фінансовій освіті				
Тема 1.1. Критичне мислення як інструмент фінансової безпеки	1	2		3
Тема 1.2. Когнітивна гнучкість у прийнятті рішень	1	2	1	4
Разом за модулем	2	4	1	7
МОДУЛЬ 2. Глибинне навчання та рефлексивні практики				
Тема 2.1. Глибинне навчання через кейс-метод та застосування діяльнісного підходу	1	2		3
Тема 2.2. Рефлексивне навчання та формування відповідальної поведінки	2	2		4
Разом за модулем	3	4	–	7
Підсумкові заходи			1	1
УСЬОГО	5	8	2	15

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1. Когнітивні стратегії та критичне мислення у фінансовій освіті

Тема 1.1. Критичне мислення як інструмент фінансової безпеки

Розвиток критичного мислення як ключової компетентності здобувачів освіти. Аналіз інформаційних потоків та формування вмінь розпізнавати маніпуляції в медіапросторі. Використання практико-орієнтованих завдань для виявлення ознак маніпулятивного впливу в рекламі, соціальних мережах та фінансових повідомленнях. Формування навичок свідомого споживчого вибору через застосування логічного аналізу та визначення реальних потреб і бажань.

Тема 1.2. Когнітивна гнучкість у прийнятті рішень

Розвиток когнітивної гнучкості як здатності адаптуватися до змінних умов. Використання проблемних ситуацій для аналізу фінансових рішень та пошуку альтернативних стратегій. Формування вмінь оцінювати власні дії та коригувати поведінку. Моделювання варіативних сценаріїв прийняття рішень у нестабільних умовах.

МОДУЛЬ 2. Глибинне навчання та рефлексивні практики

Тема 2.1. Глибинне навчання через кейс-метод та застосування діяльнісного підходу

Застосування глибинного та діяльнісного підходів у навчанні. Використання кейс-методу для розв'язання практичних ситуацій, пов'язаних із фінансовою діяльністю. Організація командної роботи, проектної діяльності та аналізу ресурсів. Формування навичок прийняття обґрунтованих рішень через використання моделей і розрахунків.

Тема 2.2. Рефлексивне навчання та формування відповідальної поведінки

Рефлексивне навчання як інструмент розвитку особистості. Організація самоаналізу та взаємооцінювання результатів діяльності. Усвідомлення взаємозв'язку між особистими рішеннями та їх наслідками. Формування відповідальності, навичок співпраці та участі в колективному прийнятті рішень.

3.1. Орієнтовний перелік практичних завдань

1. Як за допомогою кейс-методу навчити учнів розрізняти поверхневе та глибинне розуміння цінності ресурсів?
2. Які інструменти бюджетування допомагають підлітку трансформувати абстрактну мрію в конкретну фінансову ціль?
3. Як інтегрувати SWOT-аналіз у процес прийняття групових рішень для мінімізації фінансових та репутаційних ризиків?
4. Які авторські техніки пріоритезації (наприклад, фокус рішення) допомагають підліткам долати «викрадачів часу» в умовах стресу?
5. Як за допомогою методу «5 чому» навчити учнів розпізнавати приховані маркетингові пастки та алгоритми шахрайства в цифровому просторі?

6. Які методики дозволяють трансформувати знання про права людини в реальні соціальні ініціативи чи мініпроекти для громади?
7. Як на прикладі повсякденних ситуацій сформуванати у здобувачів освіти навички відповідального вибору та сталого мислення?
8. Як розробити інтерактивний сценарій уроку, що забезпечує синергію підприємливості, медіаграмотності та екологічної свідомості?

3.2. Орієнтовний перелік питань для самостійного опрацювання

1. Фінансова варта та критичне мислення. Громадянська активність у кризових умовах.

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи

1. Державний стандарт базової середньої освіти : Постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 р. № 898. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 24.03.2026).
2. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 24.03.2026).
3. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16.01.2020 р. № 463-IX (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (дата звернення: 24.03.2026).
4. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 р. № 988-р (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text> (дата звернення: 24.03.2026).
5. Професійний стандарт за професіями «Вчитель закладу загальної середньої освіти» : Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.08.2024 р. № 1225. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/uploads/public/66e/806/fcb/66e806fcb90e2017837434.pdf> (дата звернення: 24.03.2026).
6. Типова освітня програма для 5–9 класів закладів загальної середньої освіти : Наказ Міністерства освіти і науки України від 09.08.2024 р. № 1120. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/2024/09.08.2024/typova-osvitnya-prohrama-dlya-5-9-klasiv-zzso-1120-vid-09082024.pdf> (дата звернення: 24.03.2026).

Основна література

1. Модельні навчальні програми для 5–9 класів Нової української школи (запроваджуються поетапно з 2022 року). URL:

<https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/osvitni-programi/modelni-navchalni-programi-dlya-5-9-klasiv-novoi-ukrainskoi-shkoli-zaprovadzhuysya-poetapno-z-2022-roku> (дата звернення: 24.03.2026).

2. Про затвердження рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання : Наказ Міністерства освіти і науки України від 02.08.2024 р. № 1093. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1093729-24#Text> (дата звернення 24.03.2026).

3. Про інструктивно-методичні рекомендації щодо викладання навчальних предметів / інтегрованих курсів у закладах загальної середньої освіти у 2025/2026 навчальному році» : Лист Міністерства освіти і науки України від 13.08.2025 р. № 1/16828-25.

URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-instruktyvno-metodychni-rekomendatsii-shchodo-vykladannia-navchalnykh-predmetiv-intehrovanykh-kursiv-u-zakladakh-zahalnoi-sere-dnoi-osvity-u-20252026-navchalnomu-rotsi> (дата звернення 24.03.2026).

4. Про окремі питання оцінювання результатів навчання : лист МОН України від 14.03.2025 № 1/4895-25. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/uploads/public/67d/44e/c61/67d44ec61e945882496290.pdf> (дата звернення: 24.03.2026).

5. Рамка фінансових компетентностей дітей та молоді України. URL: <https://talan.bank.gov.ua/uploads/files/ramka-finansovikh-kompetetnostei-ditei-ta-molodi-ukrayini.pdf> (дата звернення 24.03.2026).

Додаткова література

1. Пластун О. Л., Панченко С. Ю. Підприємництво і фінансова грамотність : підруч. для 9 класу закл. загал. серед. освіти. Харків : Вид-во «Ранок», 2026. 160 с.

2. Ролік В., Войтицька Л., Тригуб О. Підприємництво і фінансова грамотність : підруч. для 8 класу закл. загал. серед. освіти. К. : Видавничий дім «Освіта», 2025. 128 с.